

УДК 37.035.6

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.80.1.32>

Кравченко Т. В.

СУЧАСНІ ПАТРІОТИЧНІ НАСТРОЇ БРИТАНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ОСВІТНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

У цій статті розглядаються деякі аспекти поточного стану сформованості патріотизму в населення Великобританії. Наводяться результати досліджень YouGov та Statista, проведені у період 2014–2018 рр., які стосуються таких питань, як готовність населення захищати свою країну у разі війни та брати безпосередню участь у війні. Зауважується, що, на думку опитуваних, готовність захищати свою країну в разі війни є практичним проявом патріотизму. Констатується, що зібрані дані підтверджують, що за даними опитування 2018 р. 83 % населення Великобританії вважають свою участь у війні в разі її розв'язання виправданою, проте найвищий рівень готовності захищати власну країну є характерним для жителів Великобританії у віці старше 50 років. Висловлюється спостереження, що на бажання британської громадськості брати участь у воєнних діях впливає, зокрема, вивчення історії, а саме конкретного досвіду Великобританії. У статті стверджується, що посилення на готовність громадян захищати країну відіграють важливу роль у зовнішній політиці як підстави для зміцнення позицій країни в міжнародних відносинах. Визначено, що формування патріотичних настроїв у суспільстві, а також готовність захищати свою країну також залежить від активізації програм громадянської освіти, яка в сучасному втіленні часто розглядається як спосіб вирішення численних соціальних проблем. Нині у Великобританії відновлюється політичний інтерес до громадянської освіти та її очевидних недоліків. Нещодавні оцінки громадянської освіти виявили, що вона допомагає формувати особисту ефективність, політичну участь та толерантність. Під час перехідного періоду, який припав на важкий час боротьби з пандемією та певними економічними труднощами, а також через невизначеність у найближчому майбутньому, патріотичні настрої британського суспільства зазнають серйозних випробувань. Привертається увага до висловлювань британських політиків про можливу переоцінку цінності патріотизму або, принаймні, про зниження його значимості в політиці. На основі дослідженого матеріалу узагальнено, що після виходу Великобританії з ЄС уряд Великобританії продовжує приділяти увагу розробці та вдосконаленню програм громадянської освіти. У статті робиться висновок, що патріотичне виховання молоді є важливим напрямом державної політики Великобританії.

Ключові слова: патріотизм, патріотичні цінності та установки, громадянська освіта, громадянськість, громадянська ідентичність, патріотичне виховання, готовність захищати країну, британці.

Успішна діяльність із патріотичного виховання молоді є однією з умов забезпечення стабільності держави. Цілеспрямовано виховані в молодого покоління патріотичні почуття становлять духовно-моральну основу особистості, формують її громадянську позицію і сприяють консолідації та розвитку суспільства. Процес виховання громадянина та патріота вимагає постійного вдосконалення. За попередньо діючою Концепцією громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності громадянське виховання було поставлене в контекст патріотичного виховання населення. У затвердженому Кабінетом Міністрів України від 9 жовтня 2020 р. Плані дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020–2025 рр. разом з іншими завданнями заплановано забезпечення проведення наукових досліджень із питань національно-патріотичного виховання, а також вивчення вітчизняних та зарубіжних сучасних виховних систем, узагальнення та поширення найкращого досвіду з національно-патріотичного виховання [1]. Досвід Великобританії, однієї з європейських країн, де молодь визнається реальною соціальною групою населення з властивими їй економічними, соціально-політичними і духовними засадами, становить інтерес для розробки концепцій формування почуття патріотизму та громадянської ідентичності.

Питанням патріотичного виховання молоді, зокрема підходам до формування громадянської ідентичності особистості підростаючого покоління, присвячено багато робіт сучасних дослідників, які вивчали досвід національно-патріотичного виховання молоді Європейського Союзу, зокрема, Великобританії (Н. А. Амельченко, Л. В. Дериглазова, О. А. Ігнат'єва, Л. В. Катревич, І. В. Кожанов, І. М. Курдюмова, А. О. Подолянська, Н. А. Савотіна, Е. А. Свиридова, Р. А. Свиридон, А. В. Фахрутдінова та ін.). Концепції залучення молоді до політичного життя, виховання громадянської та політичної відповідальності, стимулювання інтересу до політики, який сприяв би аргументованим і зваженим рішенням на виборах, – ці важливі теми знайшли своє відображення у працях відомих британських педагогів та дослідників (А. Osler, Н. Starkey, R. Andrew, A. Mусock, С. Hahn, M. Nealy, M. Richardson, M. Johnson, D. Kerr, A. Smith, С. Twine та ін.). Серед робіт, присвячених патріотичному вихованню, слід згадати видану у 2018 р. книгу Р. Каррена та Ч. Дорна “Патріотичне виховання в епоху глобалізму” [2]. Автори книги – філософ і історик – порушують важливі питання та намагаються визначити, чи мають навчальні заклади просувати патріотизм, якою має бути концепція патріотизму та чи існує так звана небезпека патріотизму. У книзі на основі численних досліджень робиться спроба оцінити, що означає поняття “патріотизм” в епоху глобалізму [2].

Фахівці безумовно погоджуються з тим, що правовий напрям патріотичного виховання збігається із завданнями громадянської освіти. Основними напрямками патріотичного виховання є забезпечення державної системою патріотичного виховання, ознайомлення з нормами моралі та засвоєння таких норм, розуміння загальнолюдських цінностей та інтересів, повага до культури, історії, звичаїв і традицій, формування право-

вих знань. Звертаючись до українських джерел, доречно навести визначення Л. З. Бекдамирової: “Завданням громадянського виховання є усвідомлення громадянами України необхідності державотворчих процесів у поєднанні з розбудовою громадянського суспільства, формування у молодого покоління почуття патріотизму, відданості Батьківщині” [3].

Отже, метою громадянської освіти є навчання молоді вміння реалізовувати і захищати свої демократичні права та обов'язки в суспільстві, брати активну участь у громадському житті, забезпечення розвитку політичної, правової, економічної, соціальної, культурної, медійної грамотності особистості. Очевидно, що в процесі виконання вищезазначених завдань одночасно відбувається формування почуття патріотизму. Науковці визнають питання зв'язку громадянської освіти з патріотичним вихованням та формуванням національної ідентичності таким, що має більшу актуальність для країн із високим рівнем імміграції. Вищезазначене питання є доречним для вивчення на прикладі Великобританії, яка, незважаючи на непрості умови для в'їзду іммігрантів, є дуже привабливою в цьому плані країною.

Метою статті є оцінка патріотичних настроїв у населення Великобританії в сучасних умовах за показниками для практичних проявів патріотизму, а також аналіз впливу громадянської освіти на стан сформованості патріотизму серед британського населення. Для досягнення мети виконується порівняння з відповідними показниками для минулих років. Під час вирішення поставлених завдань були використані британські відкриті Інтернет-джерела та Інтернет-представництва фірм маркетингових досліджень, британські періодичні друковані та електронні видання. Для вирішення поставлених завдань був використаний комплекс теоретичних методів, зокрема: аналіз, синтез, узагальнення та систематизація.

Результати ознайомлення з численними, опублікованими в різний час, працями та статтями британських авторів за відповідною тематикою, публікаціями в британських періодичних виданнях та аналіз даних, отриманих під час нещодавніх опитувань британського населення підтверджують, що в Сполученому Королівстві Великої Британії та Ірландії постійно та в активній формі впроваджуються та діють програми громадянської освіти та виховання. Слід зазначити, що оптимальним підходом до розгляду патріотизму є соціокультурний підхід, що дає змогу враховувати широкий історичний контекст, у культурному і політичному просторі якого формуються певні уявлення про патріотизм як духовно-ціннісну основу консолідації суспільства. З огляду на контекст патріотичного виховання населення видається цікавим зіставлення окремих ознак сформованості патріотизму в Україні та в Великобританії.

За участю Фонду “Демократичні ініціативи” імені Ілька Кучеріва спільно з соціологічною службою Центру Разумкова в грудні 2019 р. було опитано 2017 респондентів віком від 18 років. За результатами опитування було встановлено: “Основними складниками патріотизму українці вважають передовсім любов до своєї країни (80 %), готовність захищати свою країну, якщо треба – зі зброєю (64 %), виховання у дітей любові та поваги до своєї країни (58 %)” [4]. За даними дослідження, проведеного соціологічною службою Центру Разумкова 11–23 грудня 2015 р., практичним проявом патріотизму, на думку опитуваних, є готовність захищати свою країну у разі війни [4]. Відповідаючи на пряме питання “Чи готові Ви захищати свою країну?”, до захисту своєї країни виявилися готовими 50 % опитаних українців, з них 18 % – зі зброєю в руках, 32 % – участю у волонтерському русі. Не готовими виявились 31 %, ще 19 % не змогли відповісти на питання.

Порівняємо відповіді українців на зазначене вище питання з отриманими відповідями британців на подібні питання. Найбільш цитованим у Великобританії джерелом маркетингових досліджень YouGov (yougov.co.uk) 30 червня 2018 р. були зібрані відповіді населення Великобританії на питання про те, чи вважають вони збройний конфлікт виправданим, чи зголосяться вони піти добровольцями та чи існує потреба у відновленні національної служби [5]. Наведемо отримані результати для відповідей на окремі запитання. У ймовірній ситуації, коли життя британців перебувають під прямою загрозою, наприклад, у разі нападу на Великобританію або одну з її територій, вважають свою участь виправданою 83 % населення, частки за віковими категоріями 18–24 роки, 25–49 років, 50–64 роки та 65+ років становлять, відповідно, 70 %, 82 %, 85 % та 91 % від загалу. Лише 5 % вважають свою участь невиправданою, відповідно, за віковими категоріями це становить 12 %, 5 %, 6 % та 4 % від загалу. Не визначились із своєю участю 11 %. У випадку наступної ймовірної ситуації, коли конфлікт за кордоном не загрожує безпосередньо британському народові або важливим ресурсам, але може перетворитися на загрозу національній безпеці, якщо йому буде дозволено розширитися, свою участь визнають виправданою 32 % (за віковими категоріями: 34 %, 30 %, 33 % та 33 % відповідно), непотрібною – 43 % (35 %, 41 %, 46 % та 49 % відповідно), вагалися з відповіддю – 25 % (30 %, 29 %, 21 % та 18 % відповідно) [5]. Однак дослідження YouGov показує, що британці набагато рідше ризикуватимуть своїм життям, якщо розпочнеться війна. Тільки кожен п'ятий (20 %) приєднається до збройних сил у разі війни, подібної до Другої світової війни – порівняно з кожним четвертим (25 %), коли YouGov задавав те ж питання в січні 2016 р. Люди у віці від 25 до 49 років із найменшою вірогідністю збираються піти на війну, з цієї вікової категорії тільки кожен шостий (16 %) повідомив про свою готовність, порівняно з приблизно кожним п'ятим: 23 % у віці 18–24 роки, 22 % у віці від 50 до 64 років і 21 % старше 65 років. У підсумку, хоч британці не хочуть вступати до лав збройних сил, проте вісім із десяти (83 %) вважають, що, якщо британські життя знаходяться під загрозою, то для нації є виправданою необхідність брати участь у воєнних діях [5].

Слід зазначити, що певна кількість населення, зокрема, молодь, озираються на історію і звертають увагу на речі та дії, які не подобаються сучасній людині. Молоді люди не завжди усвідомлюють важливість розуміння підходів, які застосовувалися в ті історичні періоди, замість огульного засудження подій минулих днів з упередженнями XXI століття [6].

Видається цікавим, що за результатами опитування, виконаного для Великобританії у 2014 р. німецькою компанією Statista, на запитання: “Якби була війна з участю Великобританії, чи хотіли б ви битися за свою країну?” лише 27 % відповіли «так», 51 % – «ні», ще 22 % вагалися з відповіддю [7]. Цим дослідженням було підтверджено, що довіра до уряду і до збройних сил і гордість за свою національність значно впливають на готовність людей йти на війну.

Можна зробити висновок, що за період з 2014 по 2018 рр. щодо такої ознаки сформованості патріотизму, як готовність захищати свою країну, відбулись зміни щодо підвищення рівня готовності британців захищати свою країну. Ці зміни можна обґрунтувати тим, що протягом останніх років уряд Великобританії приділяв увагу програмам громадянської освіти, скеровуючись метою зменшення суттєвого дефіциту громадянськості та прагнучи до підвищення згуртованості громад. Присутність етнічної напруженості та терористичних актів, яких зазнали деякі великі європейські міста, примушувала як на європейському, так і на національному рівні вживати заходів для виховання почуття соціальної відповідальності та розуміння загальноновизнаних цінностей у молодих людей. Такі заходи мали на меті захист молоді від відчуження і радикалізації. Громадянська освіта, за одним із загальноновизнаних визначень, є процесом формування навичок, знань і цінностей, що сприяє активній і відповідальній участі в суспільному житті. Принципи хорошого громадянина включають досить багато різних вимірів. Хороший громадянин – це людина, яка знайома з наявними в суспільстві правилами та законами, яка не є байдужою людиною, тому дбає про свою поінформованість, бере участь у виборах, прагне до правильних вчинків, тобто робить не тільки те, що вигідно особисто їй. У Великобританії під час розробки громадянських навчальних програм робиться більший акцент на самодостатності та стійкості. Як було зазначено в роботі “Розробка громадянської освіти для різноманітних суспільств. Моделі, компроміси та результати”, британська громадянська освіта розроблюється, зокрема, “для підготовки громадян до успіху на глобальних і висококонкурентних ринках” [8]. Виконані дослідниками оцінки громадянської освіти показали, що вона “допомагає формувати особисту ефективність (тобто віру людини в свою здатність домагатися змін), участь у політичному житті і толерантність” [8]. Політична впевненість у собі, міжетнічна і загальнолюдська довіра, здатність і мотивація до участі, а також інші ключові навички та знання є джерелом життєвої сили всіх сучасних суспільств. У національній навчальній програмі середньої школи у Великобританії нещодавно з’явився додатковий напрям “ідентичність і культурне різноманіття” (“identity and cultural diversity”) [8]. Дослідження ідентичності та культурного різноманіття може допомогти молодим людям жити та працювати разом як у різноманітній Великобританії, так і в цілому світі. Це також може допомогти їм розвинути свою ідентичність та почуття приналежності, що є основою особистого добробуту та забезпечення формування процвітаючого та згуртованого суспільства. Існують суперечливі думки щодо особливості напряму, дехто з критиків висловлює занепокоєння з приводу того, що різноманітність у суспільстві може бути обмежена шляхом прив’язки громадянськості до “британства” [8].

Натепер у Великобританії закликають до оновлення патріотичних цінностей. На початку свого перебування на посаді нового лідера лейбористів сер Кейр Стармер сказав, що хоче, щоб люди “пишалися своїм патріотизмом” [9]. Громадськість схвально підтримала патріотичні настрої: під час опитування YouGov в червні 2020 року 67 % опитуваних заявили, що пишаються тим, що вони британці. Проте досить поширеною у Великобританії є ситуація, коли люди бояться бути патріотами, тому що вважають це націоналістичним [9]. Стівен Браун, головний редактор онлайн-тижневика Politico Europe стверджує: “Але політики і коментатори по всьому світу, у Великобританії, континентальній Європі та США, стверджують, що є місце – навіть необхідність – для більш істинної форми патріотизму. Вони стверджують, що любов до країни, якщо вона не прикрита шовінізмом, може бути клеєм, який скріплює націю, коли її кидає на хвилях XXI століття” [10]. Натепер, коли після Брекзиту минуло лише кілька місяців, відбувається певний перегляд визначення британської ідентичності. Населення Великобританії перебуває в очікуванні змін. З огляду на те, що умовою зростання рівня патріотизму є, окрім іншого, реальний розвиток економіки та соціально-політична стабільність, які залишають бажати кращого, британське суспільство складає іспит на патріотизм та громадянську зрілість.

Висновки. Підсумовуючи зазначене вище, можемо констатувати, що натепер рівень патріотичних настроїв у населення Великобританії не є ані стабільним, ані високим. Це пояснюється нещодавніми подіями, пов’язаними з виходом Великобританії з ЄС. Протягом перехідного періоду, який випав на непростий час боротьби з пандемією та з певними економічними труднощами, через деяку невпевненість у прийдешньому майбутньому патріотичні настрої британського суспільства зазнали серйозних випробувань. За даними попередніх опитувань, одним із практичних проявів патріотизму є готовність захищати свою країну у разі війни. Було з’ясовано, що вплив на готовність людей йти на війну залежить від довіри до уряду і до збройних сил, гордості за свою національність та відданості своїй країні. Готовність захищати свою країну у разі війни є свідомою та добровільною громадянською позицією.

У процесі вивчення матеріалів за відповідною тематикою було отримано докази того, що патріотизм у Великобританії насамперед базується на почутті британської ідентичності. Також у Великобританії ведеться постійна робота з розробки та вдосконалення програм громадянської освіти. Виховання справжніх громадян є запорукою їх особистого добробуту та сприяє формуванню процвітаючого та згуртованого суспільства. Темою, яка пропонується для перспективних досліджень, є спостереження за змінами патріотичних настроїв у країні напередодні та після виборів до шотландського парламенту, запланованих на травень 2021 року. Ця подія обіцяє бути досить напруженою, адже опитування громадської думки показують, що більшість населення Шотландії хоче незалежності від Сполученого Королівства, також більшість шотландців проголосували в 2016 році проти виходу Великобританії з ЄС.

Використана література:

1. Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020–2025 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 09.10.2020 р. № 932 / База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2020-%D0%BF#n14> (дата звернення: 20.03.2021).
2. Curren R., Dorn C. *Patriotic Education in a Global Age*. University of Chicago Press. 2018. 192 p.
3. Бекдамирова Л. З. Громадянська освіта та патріотичне виховання у школі. *Електронний збірник наукових праць Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти*. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції “Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи”, 20–27 квітня 2015 року, Запоріжжя. Випуск № 2(20). URL: <https://drive.google.com/file/d/0Bxafe4Z-YjwpekNK5bFbpc0E/view> (дата звернення: 24.03.21).
4. Патріотизм, мова та зовнішньополітичні пріоритети – громадська думка України (21 січня 2020). Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва. URL: https://dif.org.ua/article/%20patriotyzm_mova (дата звернення: 24.03.2021).
5. Waldersee V. *Armed Forces Day: do Brits want national service and are they willing to go war?* YouGov (June 30, 2018) URL: <https://yougov.co.uk/topics/politics/articles-reports/2018/06/30/armed-forces-day-do-brits-want-national-service-an> (accessed: 20.03.2021).
6. Кравченко Т. В., Семида О. В. Аспекти патріотичного виховання у Великій Британії. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. СумДПУ імені А. С. Макаренка*. 2019. № 4 (88). С. 164–176.
7. Willingness to fight for country in times of war in the United Kingdom. Statista Research Department (Dec 30, 2014). URL: <https://www.statista.com/statistics/466499/willingness-to-fight-in-war-uk/> (accessed: 20.03.2021).
8. Mouritsen P., Jaeger A. *Designing Civic Education for Diverse Societies: Models, tradeoffs, and outcomes*. Brussels: Migration Policy Institute Europe. 2018. 33 p.
9. Scott J. Labour: Historic divisions over patriotism pose challenge for Starmer. *BBC News* (January 21, 2020). URL: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-53902845> (accessed: 20.03.2021).
10. Brown S. Have we reached peak patriotism? *POLITICO*. (October 22, 2020). URL: <https://www.politico.eu/article/patriotism-politics-trouble/> (accessed: 20.03.2021).

References:

1. Pro zatverdzhennia planu dii shchodo realizatsii Stratehii natsionalno-patriotychnoho vykhovannia na 2020–2025 roky: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 9.10.2020 № 932 [On approval of the action plan for the implementation of the Strategy of national-patriotic education for 2020–2025: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of Oktober 9, 2020 № 932]. Database “Legislation of Ukraine” / VR of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2020-%D0%BF#n14> (accessed: 20.03.2021). [in Ukrainian].
2. Curren R., Dorn C. (2018). *Patriotic Education in a Global Age*. University of Chicago Press. 192 p.
3. Bekdamyrova L. Z. (2015). Hromadianska osvita ta patriotyчне vykhovannia u shkoli [Civic education and patriotic education at school]. Electronic collection of scientific works of the Zaporizhia Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education. Issue № 2 (20): *Materialy Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii „Neperervna osvita novoho storichchia: dosiahnennia ta perspektivy”* [Materials of the International Scientific and Practical Conference “Continuing Education of the New Century: Achievements and Prospects” (April 20–27, 2015, Zaporizhzhia)]. URL: <https://drive.google.com/file/d/0Bxafe4Z-YjwpekNK5bFbpc0E/view> (accessed: 24.03.21). [in Ukrainian].
4. Patriotyizm, mova ta zovnishnopolitychni priorytety – hromadska dumka Ukrainy [Patriotism, language and foreign policy priorities – public opinion of Ukraine (January 21, 2020)]. Fond “Demokratychni initsiatyvy” im. Ilka Kucheriva [Ilko Kucheriv “Democratic Initiatives” foundation]. URL: https://dif.org.ua/article/%20patriotyizm_mova (accessed: 28.02.2021). [in Ukrainian].
5. Waldersee V. (2018). *Armed Forces Day: do Brits want national service and are they willing to go war?* YouGov. URL: <https://yougov.co.uk/topics/politics/articles-reports/2018/06/30/armed-forces-day-do-brits-want-national-service-an> (accessed: 20.03.2021).
6. Kravchenko T. V., Semyda O. V. (2019). Aspekty patriotychnoho vykhovannia u Velykii Brytanii [Peculiarities of upbringing patriotism in the modern education system of Great Britain]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii. Sum-DPU imeni A. S. Makarenka*. V. 4 (88), pp. 164–176. [in Ukrainian].
7. Willingness to fight for country in times of war in the United Kingdom (2014). Statista Research Department. URL: <https://www.statista.com/statistics/466499/willingness-to-fight-in-war-uk/> (accessed: 20.03.2021).
8. Mouritsen P., Jaeger A. (2018). *Designing Civic Education for Diverse Societies: Models, tradeoffs, and outcomes*. Brussels: Migration Policy Institute Europe. 33 p.
9. Scott J. (2021). Labour: Historic divisions over patriotism pose challenge for Starmer. *BBC News* (January 21, 2020). URL: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-53902845> (accessed: 20.03.2021).
10. Brown S. (2020). Have we reached peak patriotism? *POLITICO*. URL: <https://www.politico.eu/article/patriotism-politics-trouble/> (accessed: 20.03.2021).

Kravchenko T. V. Contemporary patriotic sentiments of British society: educational and practical aspects

This article discusses the modern patriotic sentiments of British society. The paper also provides the some research results YouGov and Statista conducted in the period 2014–2018, related to topics such as: the willingness to defend their country

and take part in the war. According to respondents, the willingness to defend their country in the event of war is a practical manifestation of patriotism. The data acquired thereof reaffirm findings from previous studies concluding that the highest level of willingness to defend one's own country is for UK residents over the age of 50. Historical learning based on the specific experience of Great Britain has also changed of the British public willingness to fight in wars. This article argues that references to the citizens' willingness to defend the country play an important role in foreign policy as a message to strengthen the country's position in international relations. The formation of patriotic sentiments in society, as well as the willingness to defend their country, depends also on the activation of civic education programs. In its current incarnation, civic education is often seen as the potential solution to numerous societal challenges. At present in the UK political interest in civic education, and its apparent shortcomings, was reignited. Recent evaluations of civic education have found it to help shape personal efficacy, political participation and tolerance. Patriotism education inspires the patriotic enthusiasm, enhances national cohesion and cultivates the national spirit. During the transition period, which fell on a difficult time of struggle with the pandemic and with certain economic difficulties, as well as due to uncertainty in the near future, the patriotic sentiments of British society were seriously tested. British politicians talk about possible reassessment of the value of patriotism or at least a lower profile for it in politics. After the UK's exit from the EU, the UK government continues to pay attention to the development and improvement of civic education programs. The article concludes that patriotic education of youth is an important direction of state youth policy.

Key words: *patriotism, patriotic values and attitudes, civic education, citizenship, civic identity, patriotic education, willingness to defend the country, British.*